

ANYA(G) ÉS NŐI LÉT

Az édesanyák szerhasználatának hatásai

HUMLI VIKTÓRIA

Május hónapban ünnepeljük mind az Anyákat, mind a gyermekeket. Május első vasárnapja a kezdet, az Anyák ünnepe. Az utolsó tavaszi vasárnap pedig az anyaméh gyümölcsének, a gyermeknek az ünnepe. Ebből az alkalomból egy nagyon speciális, ám korántsem jelentéktelen témát vettünk elő, mégpedig a várandós nők kábítószer-használatát és annak velejáróit.

A szerhasználó nők az adott szubkultúrán belül is rejtőzködő életmódot folytatnak az erős stigmatizáció miatt. A társadalom sokkal könnyebben elfogadja, ha egy férfi nyúl illegális szerekhez, mert ez amolyan „férfi dolog” lett az évszázadok során, a nemek közti különbség így jelentős (EMCDDA, 2017). Ma a Z-generáció korszakában - bizonyos drogok tekintetében - ez a nemek közti különbség csökkenni látszik (EMCDDA, 2022).

Ugyanakkor jelenleg nincs pontos adat arról, hogy ma itthon hány nő vagy hány anya az, aki rendszeresen illegális szerekhez vagy éppen vényköteles gyógyszerekhez nyúl. Nem is beszélve arról, hogy az ellátórendszer hiányosságai miatt csak nagyon kevesen jutnak megfelelő segítséghez (Szabó, 2021).

Európai helyzet

Európában a nők a súlyos kábítószer-problémákkal küzdő emberek körülbelül egynegyedét és a kábítószer-kezelésre jelentkezők körülbelül egyötödét teszik ki. Ezek az európai nők megbélyegzést és gazdasági hátrányt szenvednek, és kevesebb társadalmi támogatottságot élveznek. Elmondható, hogy sokuk szerhasználati problémákkal küzdő családból származik, és szerhasználó partnerük van. Ezek a nők anyák is lehetnek, tehát gyermekeik vannak, akik központi szerepet játszhatnak droghasználatukban és gyógyulásukban is. Ezeknek a nőknek egy része már átélt szexuális és fizikai bántalmazást, és mentális zavarokkal is küszködhetnek (EMCDDA, 2022).

A nők kábítószer-használatával kapcsolatos tudásbeli hiányosságok számos okból fakadhatnak, pl. a kutatásokba nem mindig vonják be a nőket, azok, amelyek ezt mégis megteszik, nem bontják le nemek szerint a kapott adatokat. A kábítószer-használó, fogamzóképes korú nőkkel kapcsolatos kutatások többsége csak az opioidhasználókkal foglalkozik, a kannabisszal, az új pszichoaktív anyagokkal, a gyógyszerekkel való visszaélésekkel kapcsolatos kutatások hiányosak (EMCDDA, 2017).

A kábítószer-problémákkal küzdő nőknek számos alcsoportja van. Ezek az alcsoportok, amelyek gyakran átfedik egymást, magukban foglalják a terhes és már szült nőket, a szexmunkásokat, az etnikai kisebbségekhez tartozó nőket, és női elítélteket a börtönökben. Ezek az alcsoportok az ellátás terén különféle szükségletekkel rendelkeznek. Speciális szolgáltatásokra lenne szükség, ám az ellátórendszer ezeket ritkán kínálja kifejezetten csak nők számára. Többnyire vegyes nemű kezelési programok léteznek. A valós segítségnyújtáshoz szükség van arra, hogy ezek a programok támogatóak, fizikailag és érzelmileg biztonságosak legyenek, hogy a korábbi

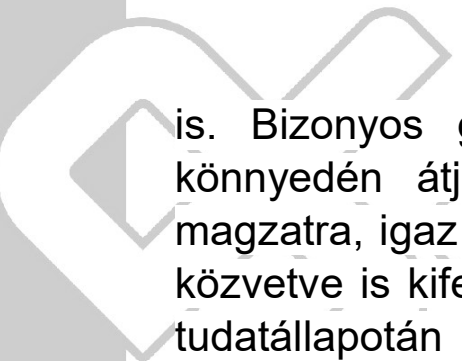
megbélyegzést és a traumát igazán kezelni tudják. Nagy hangsúlyt kell fektetni az egészséges kapcsolatok megteremtésére és megtartására a gyerekekkel, a családtagokkal és a barátokkal. Mindehhez elengedhetetlen az együttműködés az egészségügyi- és a mentálhigiénés szolgálatok között. Külön ellátásra és programokra van szükség a várandós és szülő nők számára, melyeknek a kábítószerhasználat, szülészeti-nőgyógyászati ellátással, fertőző betegségekkel, mentális egészséggel, és a személyes jóléttel, valamint gyermek- és családsegítéssel kell foglalkozniuk (URL1).

Várandósság alatti szerhasználat és következményei

Itthon Dr. Kaló Zsuzsa rengeteget foglalkozott a nők és várandós nők szerhasználatával, melyről két éve egy könyve is megjelent, Bevezetés a szerhasználó nők világába címmel. Jelenleg az illegális szereket használó várandós nőkről nagyon keveset tudni, a statisztikákban is alig jelennek meg, melynek az az oka, hogy egy igen rejtett problémával állunk szemben. Kaló szerint a reprodukciós korban lévő nők szerhasználata arra enged következtetni, hogy növekedni fog a drogokat vagy illegális gyógyszereket használó terhessé váló nők száma, de sajnos azon nők aránya is, akik várandósságuk alatt sem hagynak fel a szerhasználatukkal (Kaló, 2020).

A nyugati társadalmakban a várandós nők több, mint 50%-a használ valamilyen vénköteles vagy vénynélküli gyógyszert, iszik alkoholt, dohányzik vagy épp kábítószereszik, és mindez növekvő tendenciát mutat. Ebben a szerhasználó csoportban is gyakori a politoxikománia, azaz az egyidejűleg többféle szer használata (Szabó, 2021).

A várandósság alatt használt szerek következményeit tekintve ki kell emelnünk, hogy ezek a szerek nem csak az anyára lesznek hatással, hanem különféle módokon a fejlődő magzatra

is. Bizonyos gyógyszerek, akár vénykötelesek, akár nem, könnyedén átjutnak a placentán és közvetlenül hatnak a magzatra, igaz mindez az illegális szerekre is. A szerhasználat közvetve is kifejtheti hatását a magzatra az anya megváltozott tudatállapotán keresztül, hiszen a méhben fejlődő magzat mindent érzékel, ami az édesanyjával történik. A szerhasználat következményei nemcsak az anyaméhben, hanem a születés után, a külvilágban is megmaradnak. Szerhasználó anyák gyermekei gyakran elvonási tünetekkel és függőként jönnek a világra. Ez az újszülöttkori absztinencia szindróma (NAS) a légzőrendszer, az idegrendszer és más szervrendszerek nem megfelelő működését foglalja magában, ami egy igen komplex probléma és sokszor intenzív terápiás ellátás és megfelelő gyógyszerek szükségesek a kezeléséhez.

Szabó Jennifer pszichológus az Interdiszciplináris Drogszemlében megjelent Várandós nők szerhasználata című cikkében részletesen foglalkozik az egyes illegális szerek anyára és magzatra gyakorolt hatásával, valamint a várandós szerhasználó nők ellátásának komplexitásával.

Ne felejtsük el, hogy maga a várandósság transzformatív erővel bír. Az anyává válás biológiai, fizikai, szociális és pszichológiai változásokat is elindíthat, mely egy komoly „kiugrási lehetőség” lehet a függőségből és a szerhasználatból (Szabó, 2021). Ám ehhez szükség van a megfelelő egészségügyi és szociális ellátórendszerekre, amelyek azt a támogatást nyújtják, amire a kismamának igénye van.

Összefoglalás

A női szerhasználatot, kiváltképp a várandósság alatti szerhasználatot nagyfokú stigmatizáció jellemzi. A terhesség során használt szerek nem csak az anyát, hanem a magzatot is jelentősen veszélyeztetik. A következmények között lehet a magzat súlyos fejlődési rendellenessége vagy elhalása is.

Ugyanakkor maga a várandósság ténye kiutat is jelenthet a függőségből, ha időben érkezik a megfelelő segítség.

Források

EMCDDA (2017) Women who use drugs: Issues, needs, responses, challenges and implications for policy and practice

https://www.emcdda.europa.eu/system/files/attachments/6235/EuropeanResponsesGuide2017_BackgroundPaper-Women-who-use-drugs.pdf

EMCDDA webinárium, Women and drugs in Europe — why gender matters, 2022.03.30.

https://www.emcdda.europa.eu/event/2022/03/emcdda-webinar-women-and-drugs-europe-why-gender-matters_en

Szabó Jennifer (2021), Nők és szerhasználat III. - Várandós nők szerhasználat. Interdiszciplináris Drog szemle. II. évf. 1. sz.

Kaló Zsuzsa (2020), Bevezetés a szerhasználó nők világába. ELTE PPK -L'Harmattan Kiadó, Budapest.

URL1: https://www.emcdda.europa.eu/best-practice/briefings/women-drug-problems_en#